

במתנה

דפיו זהב

על מה שבזר זכינו.

הרבנית ימימה מזרחי

בעריכת יקרת פרידמן

גיליון 207

פרשת וארא ✦ כ"ז בטבת ה'תשע"ט (1/2019)

החיים הם לא מנטרה

להגיד "אני לא ראויה" זו עצלות. לעבור למציאות חדשה של חתונה, של עבודה מאתגרת יותר - "לא לא, אני לא ראויה".

השבוע הייתי ביישוב שפיר ואמרתי לנשים שם, שהבשורה המדהימה ביותר היא שלולית הענק שקיבלה את פניי בכניסה ליישוב. כזו שלולית, שהיינו צריכים לעשות עקיפה שלמה ברכב כדי להיכנס ליישוב. וחשבתי לעצמי: הרי יום יום בתפילה אנחנו אומרים את המילים "וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּמוּ [...] וְנָתַתִּי מָטָר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ". והנה, קיבלנו כאלה גשמי ברכה ולמה לא אומרים לנו, לכולנו, "אתם ראוים. תראו - הגשם!" ולמה דרשנים מגיעים רק כשיש "וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם",⁶ עורכים עצרות גדולות ונוזפים בנו: "גשמים נעצרים בגלל העוונות שלכם!" אבל הנה, יש גשמים. וזה אומר שאנחנו ראוים.

"אם אנחנו ראוים, ימימה, אז איפה הגאולה? למה היא כל כך איטית?"

פרשת וארא מצערת מאוד את בני ישראל. לכאורה זו התחלת הגאולה, אבל הכל באמת כל כך איטי: מכת דם - ופרעה לא מתרשם. מכת צפרדע - והוא לא מתרשם. כלום לא מזיז אותו והשאלה הבלתי נמנעת: למה הכל איטי? למה אתה לא יכול להביא גאולה במכה, ריבונו של עולם. מי צריך את עשרת המכות?

ואני נדרשת לדבריה של פניה עוז-זלצברגר, בתו של הסופר עמוס עוז, שאמרה בהלוייתו משפט מרשים: "אבא אמר שאפשר להחליף את עשרת הדיברות בדיבר אחד: 'לא-תכאיב'. הלוואי שכולם היו קמים בבוקר, הולכים לעבודה ומכאיבים פחות".

ורציתי לומר לה שזה לא נכון. זה מאד יפה, ואכן, "לא תכאיב" הוא עיקרון ענק ביהדות, אבל רק בן אדם שבא לעולם שנברא לא "במכה" אלא בעשרה מאמרות,⁷ והפנים את עשרת הדיברות,

בשורת הגאולה! "וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְנִאֲלַתִּי וְלִקַּחְתִּי וְהִבַּאתִי",¹ מבטיח משה רבנו לבני ישראל בפרשתנו והם - לא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מְקַצֵּר רוּחַ וּמַעֲבֵדָה קָשָׁה. והמדרש שואל: "וכי יש לך אדם שאתה אומר לו: "נולד לך בן זכר" [...] ואינו שִׁמַּח?"²

למה הם לא שמחים? ותשובת חז"ל במדרש: כי הם מרגישים לא ראוים לגאולה. "בטח עובדים עלי. בטח זה לא זה. גם כשזה נראה שהנה, סוף-סוף מפה תבוא לי הישועה, בטח תהיה לי עוד אכזבה אז מוטב שאשאר בחושך הזה ולא אצפה למשהו טוב".

לא להרגיש ראוים זה לומר שהקב"ה לא ראויה. כי "ראויה" משמעו ראויה-י. תראו את ריבונו של עולם, איך הוא גואל את הילדים שלו ולא משנה שהם מגואלים בעוונות. אז נכון שהללו (בני ישראל) והללו (המצרים) עובדי עבודה זרה,³ אבל... בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל.⁴ אנחנו ראוים, רק מעצם היותנו הבנים שלו. "מה קרה לכם?" אומר הקב"ה, "שהפסקתם לראות כמה אתם ראוים וכמה אני רואה אתכם, ולא משנה באיזה מצב אתם".

ודאי שאנחנו ראוים בעיניו. וכמה הוא מתגעגע: "וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב", ורש"י: "חָבַל עַל דָּאֲבָדִין".⁵ פעם הייתי 'וְאָרָא'. הייתי בעיניהם אלוקים נראה, אלוקים ראוי ('ראוי' - כמו 'מצוי', כמו 'לבוש'). הם ראו אותי, הם ידעו שאני רואה אותם".

¹ שמות ו', ו-ח.

² מכילתא דרבי ישמעאל, פסחים לפרשת בא: "רבי יהודה בן בתירא אומר: הרי הוא אומר: (שמות ו, ט) 'וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה בְּן אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה, מְקַצֵּר רוּחַ וּמַעֲבֵדָה קָשָׁה'. וכי יש לך אדם שהוא מתבשר בשורה טובה ואינו שִׁמַּח? נולד לך בן זכר, רבך מוציאָה לחרות, ואינו שִׁמַּח?"
³ ילקוט ראובני בשלח פב, פ"ט: "וגם מדרש תהילים א' שמות ד', כב.

⁴ רש"י לשמות ו', ט: "אמר לו הקדוש ברוך הוא: חבל על דאבדין ולא משתפחין - יש לי להתאונן על מיתת האבות! הרבה פעמים נגליתי אליהם ב'אל שדי', ולא אמרו לי מה ששם. ואם אמרת: "מה שמו, מה אומר אליהם?"

⁶ דברים יא, יג-יד, יז.

⁷ משנה, אבות ה', א: בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר: "והלא במאמר אחד יכול להבראות?" אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

ועבר עשר מכות, וכאב לו ועוד מכה, ועוד מכה, ועוד מכה, רק הוא ידע בסוף לקיים את "לא-תכאיב". מפני שהוא עצמו כאב.

הסבר: העולם נברא בעשרה מאמרות, שמעידים על כך שהשמים והארץ הם של הקב"ה. רק כך אפשר להגיע לעשרת הדיברות. כך מסבירים מהר"ל וה"שפת אמת" סוגיה לא פשוטה: למה ה' לא בורא את העולם ביום אחד? למה הוא לא מוציא את בני ישראל ממצרים במכה אחת? למה לא תכלול את כל רצונותיך בדיבור אחד?

ובעצם, בשלושת מעשי הבריאה הגדולים ביותר - בריאת העולם, מכות מצרים (שזה שינוי הטבע) והקודים המוסריים של העם הזה בעשרת הדיברות, מצווה עלינו הקב"ה את הדבר המופלא שקוראים לו "לימוד". אתה לא יכול להשתמש במנטרות מבלי שלמדת אותן לפני כן.

והמילה "לימוד", בעברית, משמעה מכה ("מְלַמֵּד הַבְּקָר"). כדי לברוא עולם, נדרש צמצום. ה' מצמצם את עצמו, האור מצמצם את עצמו, הלבנה מצמצמת את עצמה, הים מצמצם את עצמו, גם אדם וחווה, המרחב שלהם מצמצם כשהם מגורשים מגן עדן. במילה אחת: מכות. לימוד תמיד יאלץ אותך לכאוב, כדי לצאת עם שיעורי הבית הכל כך חשובים: לא תכאיב. וחייבים את עשרת הדיברות, את המלמד, את המכה, את התהליך, את הצמיחה. הרי איפה שלך לא כאב, אתה חושב שגם לשני לא כואב.

ומדהים לראות בפרשתנו את הקב"ה שולח את משה ואהרן אל בני ישראל כדי לומר להם: **"וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְנִגַּלְתִּי"** ומה הוא אומר - **וַיִּצְוֶם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**. מה יש לצוות? הם פשוט צריכים לומר לעם **"וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְנִגַּלְתִּי"** ואיזה ציווי יש כאן? וחז"ל אומרים דבר מהמם: **על שילוח עבדים ציווים**.⁸ ה' אומר למשה להגיד: "יום אחד תצאו מכאן, יום אחד תהיו אדונים בארצכם, יהיו לכם עבדים. לא תכאיב, לא תכאיב! תזכרו שאתם צריכים לשלח את העבדים שלכם אחרי שבע שנים **כִּי גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם**."⁹ עוד עכשיו, לפני שאתם יוצאים ושוכחים את הצער הזה, אתם, שעברתם עשר מכות, שעברתם שיעבוד, אתם, אחרי התהליך הארוך הזה, תדעו לא להכאיב לאף אחד אחר."

אז נכון שהתהליכים האלה כל כך ארוכים, וכשאת מנסה שלום בית, ומנסה למצוא לילד הזה את האבחון הנכון ומנסה למצוא זיווג ומנסה למצוא עבודה, את נופלת למחשבה של "אולי אני לא ראויה?", אבל זה לא נכון. הקב"ה רוצה לתרגל אותך בעשרה שלבים, וזה נכון שזה ארוך ולפעמים מייאש, אבל זה רק כדי שתהיי ראויה לצאת לעולם ולא להכאיב לאיש לעולם.

שנוזכה באמת לחירות הזאת.

בצוות העריכה: הדסה סאסי

⁸ תלמוד ירושלמי, ראש השנה יז, ע"א: "דא"ר שמואל בר רב יצחק וַיִּזְכֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהָרֹן וְיִצְוֶם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל " על מה ציווים? על פרשת שילוח עבדים." ⁹ דברים י', יט.

"דפי הזהב" נגמרו לך מהר מדי? השיעור המלא יעזור.

בכל שבוע, הרבנית ימימה מזרחי כותבת לך שיעור שלם שנותן לך מבט חדש על חייך ועל האתגרים הנשיים כיום.

מנוי נוסמות יצא לדרך!

בהצטרפות למנוי נוסמות, את תקבלי -

10 השיעורים המלאים של פרשות חומש שמות

עם כל הסיפורים, כל העצות וכל החידושים של הרבנית ימימה

ומתנה בלעדית - שתוכלי לראות כאן (לחצי).

כל הפרטים - כאן: <https://parasha.org/nosmot/>